

YUNUS RAJABIY HAYOT YO'LI VA MUSIQA MAKTABI

Abdulloyev Ma'mur Mamat o'g'li
O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Tyutori

Annotatsiya: Ushbu maqolada XX asr o'zbek san'atiga ulkan hissa qo'shgan san'atkorlar sulolasi hamda Yunus Rajabiyning musiqa ijrochiligi, kompozitorligi va fol'klorchilik faoliyatining shakllanishida u bilan zamondosh bo'lgan mashhur xonanda, sozanda va bastakorlarning ijobiy ta'siri, ta'limi va tarbiyasi g'oyat katta ahamiyatga ega ekanligi haqida hikoya qilinadi.

Kalit so'zlar: sulola, folklor, kompozitor, sozanda, xonanda, bastakor, orkestr.

ШКОЛА ОБРАЗА ЖИЗНИ И МУЗЫКИ ЮНУСА РАДЖАБИ

Абдуллоев Мамура
Преподаватель Государственного института
искусства и культуры Узбекистана

Аннотация: В данной статье рассматривается династия художников, внесших большой вклад в узбекское искусство XX века, и положительное влияние известных певцов, музыкантов и композиторов, бывших его современниками, на формирование музыкального исполнительства, композиции и творчества Юнуса Раджаби. фольклорной деятельности, сказано, что образование и воспитание имеют большое значение.

Ключевые слова: династия, фольклор, композитор, музыкант, певец, композитор, оркестр.

YUNUS RAJABI LIFESTYLE AND MUSIC SCHOOL

Abdulloyev Ma'mur
Tutor of the State Institute of Art and Culture of Uzbekistan

Abstract: In this article, the dynasty of artists who made a great contribution to the Uzbek art of the 20th century and the positive influence of the famous singers, musicians and composers who were his contemporaries in the formation of Yunus Rajabi's music performance, composition and folklore activities , it is told that education and upbringing are of great importance.

Key words: dynasty, folklore, composer, musician, singer, composer, orchestra.

Rajabiyalar sulolasi - XX asr o'zbek san'atiga ulkan hissa qo'shgan san'atkorlar sulolasi hisoblanadi. Sulola boshlig'i Yunus Rajabiydir. O'zbek xalqi ulkan san'atkor Yunus Rajabiyni istehdodli bastakor, mohir ijrochi, tashkilotchi, o'zbek musiqiy boyligining bilimdoni, murabbiy va musiqa jamoat arbobi sifatida taniydi.

1923-25-yillarda Samarqand teatrining musiqa rahbari, 1925-27-yillarda O'zbekiston radiokomiteti qoshidagi xalq cholg'u asboblari ansamblida, keyinchalik 1927-42-yillarda xalq cholg'ulari orkestri tashkilotchisi va badiiy rahbari, 1942-45-yillarda Yangiyo'l teatri musiqa rahbari, 1959-76-yillarda O'zbekiston teleradiosining "Maqomchilar" ansambli tashkilotchisi va badiiy rahbari sifatida faoliyat yuritgan. Bu ajoyib san'atkorning ko'p qirrali ijodiy faoliyati respublikamiz musiqa madaniyatining shakllanishi va taraqqiyoti tarixida salmoqli o'rin tutadi. Maqomdon xonandalar, respublikamizdagi xalq cholg'u va ashula ansambllari, mo'zikali drama teatrlari uning ajoyib dilrabo ashula va qo'shiqlarini ijro etmoqdalar; uning asarlari efirda, zangori ekranlarda yangramoqda.[1, b.76]

Yunus Rajabiyning musiqa ijrochiligi, kompozitorligi va fol'klorchilik faoliyatining shakllanishida u bilan zamondosh bo'lgan mashhur xonanda, sozanda va bastakorlarning ijobiy ta'siri, ta'limi va tarbiyasi g'oyat katta ahamiyatga ega bo'ldi. Y.Rajabiy bir qancha qadimgi o'zbek xalq kuy va ashulalarini qayta ishlab tiklagan: "Subhidam", "Yolg'iz", "Sayqal", "Fig'on", "Oraz", "Begi Sulton" va boshqa ijrochilik faoliyatini bastakorlik bilan birgalikda olib borgan. U tug'ilgan davrda, tojik va o'zbek xalq musiqasining taniqli namoyondalari an'anaviy musiqa

ijrochiligini intensiv davom ettirardilar. Buxoroda maqom ijrochiligi asosiy o'rinda bo'lib, uning mashhur ijrochilari Ota Jalol (Jaloliddin) Nosirov, Ota G'iyos Abdulg'ani, Qori Karomat, Tilloboy, Tojixon, Usta Shodi singari maqomdonlar, Xorazmda esa Matyoqub Harratov, Matkarim Kurji ota, Samarqandda Hoji Abdulaziz Abdurasulov, Toshkentda Mirzoqosim hofiz, Mo'lla To'pychi Toshmuhammedov, Shoraaim Shoumarov, Abduqahhor, Sultonxon, Inog'om va Ilhom hofizlar, Farg'ona vodiysida Madumar hofiz, Hamroqul Qori, Jalolxon va Usta Olim sigari o'nlab mahoratli ustozlar san'ati gullagan davr edi.[2, b. 87]

Yunus Rajabiy o'zbek xalq musiqa ijrochiligi yuksak bo'lgan muhitda tarbiyalandi, o'sdi, san'atkorning ijro uslubi shu davrda shakllandi. Uning musiqa mashg'ulotlari dastlab qozoqi dutor, haqiqiy dutorda mashq qilish bilan boshlanadi. U to'ylarda, mehmondorchiliklarda, xalq yig'inlari va sayillarida eshitgan kuylarini tamburchi akasi Rizqi Rajabiydan takror- takror eshitish va birgalashib chalish yo'li bilan puxtalardi. Andijonlik hofiz Mirzaqosim mehmonxonasiga qatnab u hofizning ham boy repertuarini o'rganadi. Hofizlar va cholg'uchilar bilan yaqindan aloqa bog'lagan va mashg'ulotlar natijasida Yunus Rajabiy dutorda o'sha yillarda keng tarqalgan «Ey, nigorim», «Ko'chabog'i I- II», «Ilg'or», «Suvora», «Ey, dastayi gul, marx,abo!», «Omonyor», «Yallama yorim», «Chamanda gul», «Ajam», «Eshvoy», «Kurd» singari katta-kichik shakldagi turli xil cholg'u kuylarini, ashula va qo'shiqlarni mustaqil chaladigan va aytadigan bo'ladi.[6,b.26]

1914-1915 yillar uning uchun xalq musiqasini o'rganish, uning xususiyatlarini anglash va ijrochilar uslubi bilan tanishish davri bo'ldi. Yunus Rajabiy 1916 yilda Chimkentda qushxonada xizmat qilib yurgan chog'larida Imomxon va Hamroqul qori singari taniqli hofizlar va boshqa xonanda va sozandalardan ko'p ashula, qo'shiq va cholg'u kuylarini og'zlashtirdi. Shular jumlasidan «Nasib etgil», «Rab-bano, dodimga yet», «Ko'p erdi», «Shafolat» kabi Farg'ona katta ashula yo'llarini o'rgandi. Maqom yo'llaridan «Guleri Shahnoz», «Chapandozi Gulyor», «Ushshoq», «Qashqarchayi Ushshoq», «Bayot», «Savti Bayot» va uning uchta shoxobchasi, «Chorgoh», «Savti Chorgoh» va uning uchta shoxobchasi, «Girya I-II» va «Fig'on

I-II» kabi kuy va ashulalarni eslatib o'tish mumkin. Shunday qilib Yunus Rajabiyning ijrochilik mahorati keksa san'atkorlar va o'z tengqurlari bo'lgan xalqxonanda va sozandalari, hamda bastakorlari davrasida kamolga yeta bordi va rivojlandi.[3,b.98]

Yigirmanchi yillar qo'shiq san'atining mana shu xilda rivojlanishi natijasida ruyobga kelgan xilma-xil kuylar (marsh, vals, raqs bilan aytiladigan yallalar, unison xorlar) Yunus Rajabiyning bastakorlik faoliyatiga barakali ta'sir ko'rsatgan edi. Natijada bastakor o'ttizdan ortiq ommaviy qo'shiq, ashula va marshlar yaratadi.

Rajabiyning «Bahor marshi», «Fabrika yallasi», «Yurish marshi», «Komsomol marshi» singari marshlari shunday asarlar jumlasidandir. Yunus Rajabiyning bastakorlik faoliyati uning ijrochilik faoliyati bilan chambarchas bog'lik rivoj topadi. 1927 yilda Toshkent radio eshittirish studiyasi huzurida o'zbek ashula va cholg'u ansambli tuzishga qaror qilinib, unga Yunus Rajabiy rahbar qilib tayinlanganidan so'ng ansamblga Shorahim Shoumarov, Rizqi Rajabiy, Imomjon Ikromov singari san'atkorlar jalb qilindi. Ansambl o'n uch kishidan iborat edi.[4,b.102]

Radio ansambli 1929 yildan boshlab o'z safini atoqli san'atkorlar: Mulla Tuychi Hofiz, Domla Halim Ibodov, Hoji Abdurahmon Umarov, Safo Mug'anniy, Matyusuf Xarrat va boshqa san'atkorlar bilan to'ldira boshlaydi. Ansamblning mana shu davrdagi ish faoliyati to'g'risida musiqashunos K.Olimboeva quyidagilarni yozadi: «Keyinchalik bu ansamblida Maryam Alishoeva, Nazira Axmedova va boshqalar ishlay boshladilar.[5,b.32]

Xulosa qilib aytganda Yunus Rajabiyning bu ansambl faoliyatidagi katta ishlaridan yana biri shu bo'ldiki, u ansambl tarkibiga o'zbek xotin-qizlarini jalb qila oldi. Ansambl tarkibi kengaygan sari, uning ish faoliyati doirasi ham kengaya boradi; yoz paytida har haftada bir marta Janggoh bog'ida, qish paytlarida esa Hamza teatr sahnasida kontsertlar uyushtiriladigan bo'ldi. Radio ansambli Yunus Rajabiyning bastakorlik faoliyatida muhim rol o'ynashi bilan bir qatorda u san'atkor uchun ijodiy laboratoriya xizmatini utadi.[7, b. 102] Bastakor o'zining dastlabki

ashula, qo'shiq, cholg'u kuylaridan hisoblangan «Ra'nolanmasun» (G'oziy she'ri), «Birlashing!», «Fabrika yallasi», «Chamanzor marshi», «Galaba» (Mirtemir shehri), «Hammamiz» va boshqalarni yaratib, mahoratli bastakorlar qatorida» o'rin ola boshladi. 1935 yilda Yunus Rajabiy Toshkent Davlat konservatoriyasining tayyorlov kursida Yu.Semyonov, B.Nadejdin singari mutaxassislardan ta'lim olishda davom etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. R.Yunusov. "Faxriddin Sodiqov". Toshkent-2005 y.
2. O.Matyoqubov. "Maqomot" Toshkent-2004 y.
3. K.Avaz. "Olis oxanglar". Toshkent - 1997 y.
4. Y.Norbutaev maqolasi "Milliy sozning yangi sadosi" Toshkent - 2006 y.
5. B.Mirpayazov maqolasi "San'at yo'li" jurnali. Toshkent -2007 y.
6. Talaboev, A., Akbarov, T., & Haydarov, A. The European Journal of Arts, Issue 1/2020.
7. Yunusov, G., Juraev, I., & Ahmedov, R. (2020). A look at the regional seasonal folklore and their origin. The role and importance of folklore in the development of dance art. European Journal of Arts, (1), 121-124.
8. Yunusov, G. Y., Parpiev, A., & Ernazarov, Z. (2021). A look at samples of uzbek folklore. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(5), 9-14.
9. Yunusov, G., Ahmedov, R., Jurayev, I., & Yuldasheva, S. (2021). A Look At The Folklore of Fergana Valley or History of A Song in The Series of Tanovar. Annals of the Romanian Society for Cell Biology, 25(6), 2225-2232.
10. Talaboyev, A., Yunusov, G., & Ahmedov, R. (2020). Local methods of traditional singing. Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems, 12(2), 2916-2920.